

Portfolio- Artistiek Onderzoek Music Performance Artist

Linde Tillmanns

03-2021

Inhoudsopgave

Introductie	3
Onderzoeksplan 1	4
Onderzoeksplan 2	6
Reflectie op theoriebron	7
Onderzoeksmethode	12
Verwerking gedicht	13
Reflectie	14

Introductie- over mijn werk.

07-10-2020

Ik kan in mijn compositieproces beginnen bij de piano, bij sibelius, bij mijn kleine productiesetup, op een viool of op een gitaar.

Mijn werk kent verschillende takken: Instrumentaal en liedjes.

Ik schrijf akoestische liedjes, die zich het best laten karakteriseren als jazzy, funky lounge. Mijn werk in een productiesetup is eerder te groeperen onder de naam neosoul- veel elektrische piano met intuïtieve harmonieën, mooie harmonieën, koortjes en een laid-back vibe, een flow.

Meestal hebben mijn instrumentale composities de piano als uitgangspunt, en zijn het best te pinpointen met de naam 'ethnische moderne jazz'- ik heb een harmonische smaak en stijl ontwikkeld, die duidelijk is terug te horen in mijn muziek. Wat ik maak is vaak heel 'dicht' aan informatie, met af en toe een minimalistische afwisseling. Ik experimenteer met ritmiek en laat mij inspireren door klanken uit Brazilië, Afrika, Ierland en het Midden-Oosten.

Ik zoek in mijn werk afwisselend (per stuk ofwel in hetzelfde stuk) schoonheid en experiment op. Stukken klinken bij mij anders afhankelijk van of het beginpunt ratio of emotie is. Ik vind het belangrijk dat ik afwisselend (en soms zowel) muziek maak voor het hart, het hoofd en het lichaam. Ik hou ervan als iets binnenkomt vanwege eenvoud. Ik hou van snelheid. Ik hou van harmonische provocatie. Ik hou van het contrast tussen onbegrijpelijk en juist heel vatbaar. Ik hou van puur, van oprecht.

Onderzoeksplan 1- Hetgeen Nooit Uitgevoerd Is

Taal (tekst) vs. taal in muziek

16-11-2020

Onderzoek- Connectie d.m.v taal, cultuur en muziek.

Hier een eerste schets voor een plan van aanpak.

Hoofdvraag:

- Hoe kan inzicht in je eigen kwaliteiten in diverse muzikale talen de zin van je artiestenschap verduidelijken en de boodschap die je wil overbrengen versterken?

Vragencluster:

- Wat zijn de overeenkomsten tussen verschillende talen in muziek en tekst?
- Heeft ieder instrument zijn eigen taal?
- Hoeveel verschillende muzikale talen spreekt de gemiddelde muzikant?
- Wat is de relatie tussen het spreken van talen en connectie?
- Wat zijn verschillende middelen om boodschappen over te brengen ?
- Wat zijn de verbanden tussen de boodschap die jij belangrijk vindt en de muzikale taal die je spreekt?)
- Wat zijn de 'superpowers' die je verkrijgt door het spreken van meer talen?
- Is het belangrijk om bewust te zijn van de talen die je spreekt en de macht die je daarmee hebt?

Hypotheses:

- Het spreken van meerdere talen opent als het ware meerdere werelden.
- Het spreken van verschillende talen geeft je het vermogen veel sneller een connectie te maken met mensen.
- Het spreken van meerdere talen maakt je toleranter en maakt dat je meer begrijpt.
- Muzikale taal speelt zich af op zowel rationeel, emotioneel als fysiek level. Andere taal ook : sommige hebben meer een nadruk op het rationele, sommige meer op het emotionele. Net als muziek eigenlijk.
- **Het spreken van meer muzikale talen (die een diverse groep mensen aanspreken) zorgt dat je makkelijk een rol als mediator aan kan nemen, omdat je een groter begrip hebt naar alle groepen toe, evenals meer compassie.**
- **het spelen van meerdere instrumenten en stijlen is belangrijk, omdat dat gelijk staat aan meer muzikale talen spreken, wat weer toegang geeft tot de 'power' die ik zojuist noemde.**

disclaimer: Heel linguïstisch wil ik het niet maken, Ik ben vooral geïnteresseerd in de mogelijkheden die het je geeft.

plan van aanpak:

- Zijn mensen voor mij hier al mee bezig geweest? Zijn er boeken over geschreven? Zijn er voorbeelden van artiesten die (bewust) hier mee bezig zijn geweest?
- Op zoek naar artiesten die 'multilingual' zijn in muziek en de gevolgen die dat voor hen heeft gehad.
- Op zoek naar voorbeelden van impact door begrip van (muzikale) taal en cultuur.
- Praat met vriendin van mij die veel kennis heeft van linguïstiek
- Zoek naar parallellen tussen taal-taal en muzikale taal- dit om muzikale taal beter te duiden. Durf verder te kijken naar andere disciplines: verschillende talen in visuele kunst/dans, etc.
- Interview mensen. Bijvoorbeeld kunstenaars, dansers, mijn vrienden in de world-scene, etc.
- Definieer verschillende muzikale talen en wie die mogelijk begrijpt
- Definieer alle talen die ik op dit moment spreek (muzikaal en taal-taal) en de ervaringen die ik hiermee heb gehad.
- Definieer de boodschap die ik wilde meegeven en hoe die over zijn gekomen, en de zin die ik tot nu toe in mijn muziek gevonden heb.
- Geef voor mezelf antwoord op de vraag: Waarom is taal, cultuur en connectie zo belangrijk voor mij?
- Toepassing op mijn performance 'the world is healing': schrijf plan over hoe ik dit wil overbrengen met hernieuwd inzicht in wat ik tot mijn beschikking heb. Schrijf ook meer algemeen op met welke talen ik denk dat deze boodschappen het best overgebracht worden, ook al beheers ik die misschien niet.

Plan 2.

‘Het collaboratieve, conceptuele, interdisciplinaire compositieproces’

8-12-2021

Hoe vertaal ik geëngageerde thema's, (genuanceerde emoties) en abstracte fenomenen naar instrumentale muziek met visuele elementen?
Hoe kan ik in verschillende disciplines de zelfde bron uitdrukken, op een manier dat de luisteraar voelt dat het een geheel is?
Hoe geef ik het vorm, hoe proportioneer ik het, welke relatie hebben de verschillende disciplines tot elkaar?

Aanvulling- 9-03-2021

Vragen die later op zijn gekomen:

- Hoe coördineer ik een project dat zoveel omvat in de praktijk met een gevarieerd team, deels online?
- Hoe creëer ik een performance die het publiek de vrijheid geeft om in een veilige omgeving lastige discussies over het onderwerp aan te gaan?

Meer dan ontspanning alleen. Over het belang van muziek. Roger Scruton/Vincent Meelberg/ Martin J.M. Hoondert

Ik heb besloten om allereerst dit boekje te lezen, en reflecteer derhalve hierop. Dit werk bestaat uit drie essays, die alledrie al een paar decennia lang hebben kunnen rijpen.

Het eerste essay is van Roger Scruton, een beroemd Engels filosoof en publicist. Het tweede essay reageert hierop en het derde reageert dan weer op de twee voorgaande.

De andere auteurs zijn Vincent Meelberg (contrabassist/muziekwetenschapper/musicoloog); en Martin Hoondert (muziekwetenschappen/theologie).

Dit boek leek mij relevant, omdat ik in mijn onderzoek bezig ben met hoe de performance uiteindelijk overkomt, en welk effect het heeft op het publiek. Ik was nieuwsgierig naar deze essays omdat ik dacht dat ik hier misschien wat ophelderingen kon vinden over effecten van muziek, of dat het me op een bepaald denkspoor zou brengen.

Waar ik als eerste aan denk als ik opiniestukken lees, is de context waarin iemand het schrijft. Zowel Roger Scruton en Martin Hoondert zijn geen muzikanten, Vincent Meelberg wel.

Roger Scruton is Brits, Vincent Meelberg Nederlands en Martin Hoondert volgens mij Vlaams. Scruton's standpunt doet vermoeden dat hij is opgegroeid in een 'upper class bubble', waar men door een bepaald gebrek aan exposure vaak moeite heeft om een bepaald breed, multi-etnisch, multidimensionaal perspectief te ontwikkelen en een breed scala aan uitingen van 'lage' cultuur op waarde te schatten.

1.

Alhoewel in Scruton's essay een bepaalde voorkeur voor 'hogere' cultuur (lees: klassieke, tonale muziek) doorklinkt, stelt hij zich vooral beschouwend op. Hij refereert op zijn beurt weer veel naar de Duitse filosoof Adorno, deel van de Frankfurter schule. Adorno koesterde een afschuw tegenover populaire muziek, jazzmuziek (in een periode dat bebop en modale jazz nog niet bestonden en jazz populaire dansmuziek was). Hij was een groot voorstander van de 'luistercultuur': aandachtig luisteren naar stukken en lange bogen volgen die zo zorgvuldig gecomponeerd zijn. Volgens hem liep er een parallel tussen het vermogen om aandachtig naar muziek te luisteren zoals men naar klassieke, tonale, omvangrijke werken placht te luisteren, en het vermogen om lange termijn doelen boven korte, directe bevrediging te stellen. Muziek, stelt hij, zegt iets over de cultuur. In een maatschappij waar men gemiddeld een kortere aandachtsspanne heeft dan vroeger, is het logisch dat kortere en makkelijker verteerbare muziek snel aan populariteit

heeft gewonnen. Ik denk dat deze verandering al aan het plaatsvinden is sinds de 1920's, toen men voor het eerst muziek kon vastleggen en verspreiden, toen de oorlog voorbij was, toen de 'roaring twenties' begonnen.

Ik ben het met Scruton eens dat de opkomst van het kapitalisme en de consumptiemaatschappij ook popmuziek heeft beïnvloed, en er is absoluut een hele hoop ziellose muziek gemaakt om louter commerciële redenen.

Mij lijkt het daarnaast ook gezond dat we af en toe proberen om van de korte bevrediging af te zien en in stukken te duiken waar we als luisteraar moeite voor moeten doen.

Behalve dat hij muziek categoriseert volgens de filosofie van 'hoge' en 'lage' cultuur, maakt hij ook constant onderscheid tussen 'tonale' en 'atonale' muziek- hierbij kijkt hij overigens louter naar de klassieke traditie.

Hierin verschilt hij lichtelijk van mening met Adorno. Deze hoopte namelijk dat de twaalftoonsmuziek van Schonberg ons zou verlossen van de greep van de massacultuur op de maatschappij. Scruton daarentegen vindt dat lange bogen het grootste goed zijn in de muziek, en deze kan hij maar moeilijk ontdekken in atonale muziek. De rode draad is weg, meent hij. Het wordt door ons altijd gefragmenteerd verwerkt.

2.

Het eerste wat Vincent Meelberg als noot van kritiek aanbrengt, is dat hij gelooft dat Scruton en Adorno het luisteren naar muziek ten onrechte als een puur intellectuele methode beschouwen.

Dit is trouwens ook waar volgens hem de meeste muziekwetenschappelijke studies de mist ingaan. Luisteren naar muziek is ten eerste en vooral een lichamelijke activiteit; het lichaam speelt een vreselijk belangrijke rol in het verwerkingsproces. Hier heeft hij een aantal dingen over te melden. Ten eerste wijst hij erop dat ons lichaam ons informatie geeft over de muziek waar we naar luisteren (later meer hierover), maar dat het omgekeerde ook het geval is. Niet voor niets werd dansmuziek verboden in culturen waar het ongepast was om het lichaam op een bepaalde manier te zien bewegen. De muziek waar we naar luisteren geeft weer welke relatie we met ons lichaam hebben. Ik wil hier nog aan toevoegen dat ik geloof dat dit voor individuen ook sterk het geval is; veel academici in Noord-Europa en Noord-Amerika dansen niet.

Als tweede geeft hij een opsomming van de krachtige effecten van muziek:

Bepaalde muziek kan motiverend werken, de eendracht versterken, een belangrijke rol spelen bij het aanjagen van sociale en politieke activiteiten, en helen.

Ook kan muziek uiterst geschikt zijn als leermiddel- denk aan basisschoolkinderen die het alfabet leren met een liedje. Om dit te onderbouwen refereert hij hier naar *Thaut- Rhythm music and the brain*. Ik citeer:

'Thaut stelt dat opdeling en groepering- cruciale elementen in het proces van leren en herinneren- altijd aanwezig zijn in muziek. Ze zijn noodzakelijk voor het creëren van muzikale vormen via melodische, harmonische en ritmische fraseringen. Muziek biedt een temporele structuur aan die de mens in staat stelt om het leren en de waarneming te verbeteren, met name op het gebied van cognitie, taal en beweging.'

Hij staat hier niet te lang bij stil, want hij heeft nog wat belangrijke dingen te delen over de uitwerking van muziek op ons lichaam.

Het langste maar ook het naar mijn mening meest aspirerende gedeelte van het essay van Vincent Meelberg gaat over de begrippen 'akoestische aanraking', 'muzikaal gebaar' en 'affect'. Wat ik ten eerste fascinerend vind is dat ikzelf altijd differentieer tussen fysieke, emotionele en intellectuele effecten en communicatiemiddelen. Meelberg heeft echter een andere visie: Een fysieke respons op een muziekstuk leidt tot het voelen van emoties hierover. Zijn theorie luidt als volgt:

Geluid zorgt voor een 'akoestische aanraking'- dit betekent dat geluid ons lichaam bereikt en binnen een fractie van een seconde zorgt voor een affect- een initiele, louter fysieke impact zonder oordeel of emotie, een autonome reactie in ons lichaam. Hoe wij dit geluid vervolgens verwerken bepaalt welke emotie wij erbij voelen, en of we vinden dat het muziek is. Hierbij worden we sterk gestuurd door conventies- we hebben geleerd dat het geluid van een viool muzikaal is en dat van een drillboor niet. We luisteren bovendien naar muziek met een westers oor en herkennen intervallen, met of zonder muzikale training.

Wat vindt Meelberg ten slotte van tonale vs. atonale muziek? Wat vindt hij van het onderscheid tussen 'hoge' en 'lage' cultuur, en van de verheerlijking van tonale, klassieke muziek?

Hij heeft hier duidelijk een volstrekt andere mening over dan Scruton. Ten eerste vindt hij dat atonale muziek wel degelijk bogen bevat, ze zijn alleen niet met dezelfde concrete middelen waarneembaar als de muzikale termen waarmee we een concert van Beethoven kunnen analyseren. Hij heeft het over het stuk 'sur incises' van Boulez als case study. Wat mij opviel was dat de componist zelf over dit werk denkt in fysieke termen, niet in intellectuele- en dat terwijl onze moderne, experimentele scene altijd als zo hoofdelijk wordt beschouwd. Ons onderbewuste kan de bogen in dit stuk beter herkennen dan ons bewuste, omdat we klanken herkennen en terughoren zonder ze per se te analyseren.

Meelberg vergt hiermee het argument van Scruton van tafel dat atonale muziek een minder lange adem zou hebben. Ook noemt hij nog snel dat lange solo's in jazz ook degelijk een bepaalde ontwikkeling bevatten.

Hij gaat zelfs nog een stapje verder, door de meeste tonale muziek 'kitsch' te noemen. Volgens hem gaat een gezonde luistercultuur over een open houding naar nieuwe, innovatieve muziek. Over het durven nemen van andere wegen dan die van

de 'minste weerstand'. En hier zie ik dan weer een overeenkomst tussen Meelberg en Scruton, alleen verschillen ze van mening over het soort muziek waar men moeite voor moet doen. Een laatste commentaar dat Meelberg overigens levert op Scruton is dat hij gelooft dat de luister prima in staat is om actief te luisteren, en het niet verdient om per definitie en vooraf al gereduceerd te worden tot een willoze consument. Ik ben van mening dat dit een ideaal en een houding van vertrouwen is dat belangrijk is om vast te houden.

3.

Bij het laatste essay krijgen we opnieuw een heel ander perspectief te lezen. Hoondert geeft allereerst wel aan dat hij het eens is met Meelberg; muzikale analyse zou zich niet mogen beperken tot het intellectuele, tot de klassieke muziek. Vervolgens verplaatst hij echter onze focus van de impact van muziek op het individu naar de impact van muziek op de maatschappij.

Zijn eerste interessante punt is dat de algemene betekenis van muziek gevormd wordt door een collectief, maatschappelijk proces van betekenisgeving.

Vervolgens noemt hij twee punten die, als ik erin geloofde, mijn hele artistiek onderzoek zouden kunnen ondermijnen:

'muziek is niet, zoals taal, in staat naar een werkelijkheid buiten zichzelf te verwijzen'. En: 'Muziek is de enige kunst die de concrete wereld waarin wij leven uitdrukkelijk niet tot onderwerp heeft. Niet in de aard van datgene wat zij representeert, maar juist in het ontbreken ervan schuilt haar unieke bevrijdende kracht'.

Mijn antwoord hierop: hoe verklaart men dan het bestaan van een veelvoud aan muziek met grote sociale/politieke invloed?

Het lijkt of Hoondert het veelal met Meelberg eens is in zijn essay, maar zijn standpunt is meer gemeenschapsgetint. Zo ook zijn opmerking over ritme: Waar Meelberg een citaat gaf over impact van ritme op de hersenen van het individu, schrijft Hoondert: *'De synchronisatie is fysiek zelfs meetbaar: onze hartslag en ademhaling passen zich aan het tempo van de muziek aan. Zo brengt muziek met een beat mensen fysiek samen.'*

Een ander interessant punt dat Hoondert aanstipt is zijn mening om in muzikale analyse altijd te kijken naar de performance. 'Muziek is beweging', stelt hij, en een compositie is verstild- deze vangt de beweging nooit helemaal.

Hij refereert hierbij aan 'C.Small- musicking'- Christopher small, zo redeneert hij, gebruikt niet voor niks muziek als een werkwoord 'to music'. Muziek is niet statisch en dus is het onjuist om puur de geschreven compositie te analyseren. Dit geeft overigens ook ruimte voor de analyse van alle muziekstijlen waar notatie niet altijd gebruikelijk is.

Ik wil afsluiten met een paar prachtige citaten uit het einde van het essay, dat mij raken en inspireren.

ten eerste:

'Muziek (musicking, performance) is ten diepste een rituele praktijk, die de mogelijkheid biedt tot ervaringen van de zin en van transcendente aanwezigheid'.

Bij uitstek een uitspraak van een theoloog, maar wel een mooie.

En tot slot:

'De muzikale performance realiseert een netwerk van menselijke relaties, echter niet zozeer de relaties zoals die daadwerkelijk bestaan, maar ideale relaties waarnaar we verlangen. Het betreft hierbij niet alleen relaties tussen mensen onderling, maar ook relaties met ons eigen lichaam,, de kosmos en de ons overstijgende wereld. Tijdens een muzikale uitvoering bereiken de gewenste relaties een virtueel bestaan, zodat de deelnemers deze kunnen ervaren alsof ze daadwerkelijk bestaan. Daarmee krijgt muziek het karakter van een ritueel.'

Misschien raakt dit mij zo vanwege het woord 'ritueel'. Dit heeft iets religieus, en ik vind het mooi om kunst soms op hetzelfde level als religie te kunnen stellen. Vooral in een tijd waarin we in grote getale in kerken mogen samenkomen, terwijl er veel strengere restricties gelden voor de rest van onze samenleving.

Onderzoeksmethode:

1. inspiratie- bronnenonderzoek

Ik ga op zoek naar bronnen over conceptualiteit in kunst, en schrijf mijn inzichten hieruit op.

Bronnen:

- *scripties*

1. *Niek Stronks*

2. *Niek-jan Lathouwers*

3. *Sofie Jurrjens*

- *Daniela Moosman artikel*

- *Tienduizend idioten*

- *Forces of Art*

Ik ga op zoek naar makers die hun eigen kijk hebben op het vertalen van concepten naar kunst.

2. Creerend onderzoek

Ik ga experimenteren met verschillende manieren van compositie:

- vanuit een instrument en uitbouwend vanuit daar;
- vanuit Sibelius en uitbouwend vanuit daar;
- vanuit Logic en uitbouwend vanuit daar;
- vanuit associaties van het concept en invullend vanuit daar;
- vanuit samenwerking;
- vanuit een externe bron.

3. Entiteiten

- fysieke ruimte vs. digitale ruimte
  - sociale interactie vs. individueel proces
  - monodisciplinair vs. multidisciplinair
- (dit zijn startpunten/compositiemethoden_

4. Documentatie

- Opschrijven/ boekjes en digitaal
- Filmen/audiorecordings
- Compositiearchief

5. Reflectie

- Wat werkt, wat niet voor mij qua compositieproces?
  - Welke expertise heb ik opgebouwd?
  - Heb ik een persoonlijke sleutel gevonden waarmee ik concepten in kunst kan vertalen en hierin communicatie met mijn team kan behouden?
- Zo ja, wat houdt die dan in?
- Ben ik erin geslaagd om non-artistieke boodschappen overbrengen via kunst op een manier die duidelijk maar verfijnd is?

Een paar regels over 'The Hill We Climb'

Het 'close readen' van het gedicht bracht me eens te meer de realisatie dat het waardevol is om dieper in dingen te duiken. Dit is een goede reminder om ook in mijn onderzoek dieper te graven, verbanden proberen te leggen en specifieker proberen te zijn. Kan ik ergens meerdere verbanden/betekenenissen in ontdekken? Op welke manieren heeft het een relatie tot mijn concept?

zie project campus voor het stuk.

Slot. Reflectie

Dit is een zeer inzichtelijk en fijn proces voor mij geweest. Aan het begin van het jaar had ik zin om ergens helemaal in te duiken, en was ik dus al vroeg begonnen met het vinden van mijn concept- iets wat op zichzelf al een onderzoek was.

Ik heb in de afgelopen maanden de rust gevonden om me te verdiepen, focus te vinden, meer te lezen rondom waar ik mee bezig was en tot inzichten te komen.

Ten eerste heb ik het gevoel dat ik nu weet wat het inhoudt om tot een geëngageerd concept te komen wat voor mij persoonlijk ook relevant is. Ik heb het idee dat ik hierin een algemene richting kan vinden om kunst mee te maken, en dat ik hier nog jaren mee bezig kan blijven. Vervolgens ben ik met mijn huidige artistiek onderzoek bezig gegaan, namelijk dat concept vertalen tot een interdisciplinaire voorstelling. Het onderzoek doen op deze manier heeft mij beter leren reflecteren en documenteren, en bracht een verdieping en een duidelijke richting in mijn maakproces. Ik heb nog niet het gevoel dat het 'af' is- ik heb nog wel een paar stukken te gaan en nog veel te experimenteren, en daarom denk ik ook dat ik door ga met documenteren en reflecteren. Ik merk echter al dat ik meer helderheid en expertise heb wat betreft werken met video, het werken met een 'conceptuele' meetlat en het zodanig coördineren van het project dat het dichterbij het concept toe beweegt, in plaats van er verder van af.

Ik wil na deze voorstelling graag doorgaan met het implementeren van academische input in (interdisciplinaire) kunst, zoals ik hier heb gedaan. Zo wordt deze expertise een integraal deel van mij als artiest.

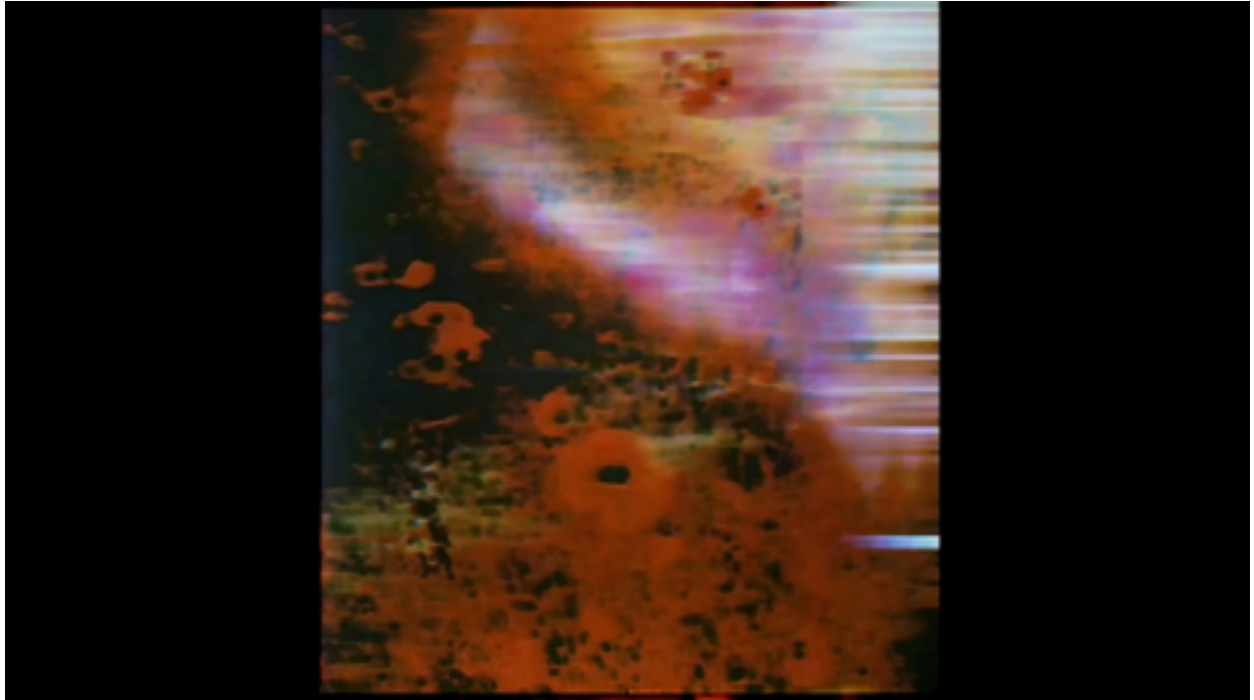
Ook wil ik proberen om de hier gevonden focus, onderzoekende manier van werken en verdieping vast te houden bij het maken van ander soort conceptwerk, zoals een album met louter verschillend geharmoniseerde diatonische melodieën.

Tot slot zou ik graag willen afsluiten met het volgende vraag:

Wat hebben wij, in de tijd waarin wij leven, vooral nodig van kunst?

Escapisme? Een (kritische) terugkoppeling op de maatschappij? Idealisme?

Onafhankelijkheid? Het werken als katalysator om gedachtengoed naar een groter publiek te verspreiden?

Bedankt voor het lezen. Bedankt voor dit jaar.
Bedankt voor het proces!